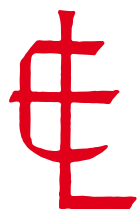

**Escoles
Laietània**

(1953-1995)

Les “classes reduïdes”

Julià Vilar Herms

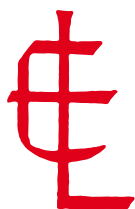

Escoles
Laietània

(1953-1995)

ÍNDEX

PRÒLEG	1
INTRODUCCIÓ	2
1a. ÈPOCA (1963 - 1969)	4
Classes de Cultura General	
2a. ÈPOCA (1969 - 1971)	5
Les “classes reduïdes”	
3a. ÈPOCA (1971 - 1973)	8
Avantatges i límits d'un projecte assistencial	
4a. ÈPOCA (1973 - 1976)	12
L'aula com a marc de reeducació	
5a. ÈPOCA (Curs 1976-77)	17
Les classes de Recuperació extraescolar	
6a. ÈPOCA (del 1977 al 1982)	18
Aula d'Integració Individual	
7a. ÈPOCA (a partir del 1982)	23
Noves perspectives	
EPÍLEG	29
La integració escolar a les nostres aules	

Escoles
Laietània

(1953-1995)

PRÒLEG

A mesura que ens anàvem endinsant en la Memòria d'unes situacions, d'uns fets i d'unes persones, ens hem adonat que estàvem descrivint —salvant l'anècdota— les passes d'una institució (l'Escola) per respondre a les necessitats i expectatives que hauria d'assolir per aquells que s'hi acullen: els i les alumnes. I, entre aquests, els més difícils.

No pretenem determinar si es va trobar una solució realment efectiva, però les alternatives que s'intentaren han estat vàlides en la mesura que han volgut ser l'expressió d'un grup de professionals inquiets per una millora de la qualitat de l'educació per a tots els alumnes.

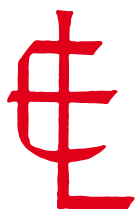
Entre tots intentàrem esbrinar, a partir d'un munt de temptatives, perquè l'escola era incapaç de superar la discriminació entre els alumnes. I això, que, teòricament ja té resposta des d'autors molt qualificats en l'anàlisi de la Institució escolar, en la pràctica és un camí ple de paranys, i quan sembla que en surts d'un ensopegues en un altre. No és gens fàcil trobar la solució als interrogants que ens presenta la realitat educativa del nostre entorn, encara que valgui la pena d'intentar-ho.

Però malgrat tot, l'acte educatiu és possible en qualsevol coordinada educativa. Depassa els sistemes, mètodes i institucions, depèn de l'educador. I si no hi ha disposició educadora, els canvis que es produeixin en el sistema no tindran realització efectiva.

Com a resum volem dir que, més enllà de la investigació, més enllà de la instrucció i més enllà de l'assistència, la tasca educadora és la que arriba a la naturalesa més profunda de l'individu. L'educador és qui viu les tensions, les contradiccions, els èxits i fracassos propis i de l'altre, assumint sempre una actitud constructiva. I això té també una expressió col·lectiva si l'escola s'organitza a partir d'una actitud educadora. És més, si l'escola prescindeix d'aquesta actitud, es tanca a la innovació i al respecte que exigeix la complexitat canviant dels individus que la integren.

Des d'aquesta perspectiva, la iniciativa que el Sr. Josep Pereña, director de l'Escola Laietània, va assumir per a comprometre un grup de professionals a una missió educativa tan encoratjadora, és d'agrair. Del seu planteig i a partir dels seus contactes fórem capaços d'organitzar paulatinament unes alternatives d'escola amb sentit educador. Difícilment hauríem confluït col·lectivament el seguit de professionals que hem participat en aquest projecte educatiu, sense la connexió amb la inquietud educadora que ell ens va comunicar.

Julià Vilar Herms

Escoles
Laietània

(1953-1995)

INTRODUCCIÓ

Abans de la Llei General d'Educació de l'any 1970, en els centres docents privats que impartien l'Ensenyament Primari i Secundari, es podia observar una característica peculiar del conjunt d'alumnes de Primària. L'Ensenyament Primari, a més de donar una formació elemental, posava com punt de mira del rendiment dels alumnes la possibilitat de poder accedir o no als estudis de Batxillerat. Les famílies de classe mitja que portaven llurs fills a una escola privada com la nostra, desitjaven una continuïtat en el procés educatiu. Però el rendiment escolar era diferent entre uns alumnes i altres. Això provocava una discriminació natural dels alumnes que quedava resolta a l'hora de la prova selectiva del curs d'Ingrés: uns continuaven el Batxillerat, els altres accedien a alternatives de formació més fàcils i encaminades a una incorporació professional més immediata.

Aquest segon grup que, per dificultats desconegudes aleshores, no era capaç d'assimilar un determinat llenguatge acadèmic i que el sistema educatiu estancava en uns aprenentatges elementals adquirits a base de molts esforços, va ser sempre motiu de preocupació per a l'Escola Laietània. La Direcció entenia que darrera de les dificultats que presentaven aquests alumnes no hi havia un problema d'intel·ligència, però en canvi es produïa una inadaptació escolar difícil d'assimilar tant pels mestres com pels mateixos alumnes per als quals l'escola esdevenia un turment. I això succeïa en una Escola que des dels seus inicis havia impulsat l'ensenyança activa la qual, globalment, havia donat i donava un bon nivell de formació. Ens situem, doncs, en un àmbit inquiet per la millora de les condicions pedagògiques escolars.

Mentre l'Escola va tenir unes dimensions petites derivades d'uns inicis difícils a causa del panorama polític i educatiu de l'entorn (1953), aquests alumnes podien ésser acollits des d'una dinàmica més personalitzada. Però l'Escola Laietània s'anà fent més gran i el nombre d'aquests alumnes va augmentar, doncs mai l'Escola no ha volgut barrar el pas amb mides selectives a cap alumne. Per això la nostra Escola, des del seu començament, no ha dedicat l'horari escolar només al desenvolupament de la intel·ligència abstracta i dels seus automatismes conseqüents, sinó que ha esmerçat un temps ampli a la formació de la sensibilitat artística per mitjà de l'expressió plàstica, musical i corporal.

Per tant, a major nombre d'alumnes a l'aula, més dificultats per a atendre les seves dificultats de manera individualitzada. L'ensenyança programada esdevenia útil per a un gran nombre d'alumnes, però creava més inadaptació en aquells que no seguien el ritme del programa. Les mestres dedicaven força atenció en ajudar a aquests nens, però es veien incapacitades per a trobar-los solucions reals des de l'estructura escolar en què s'havien de moure. Calia doncs buscar alternatives dins

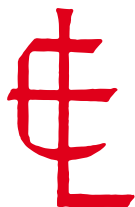
l'Escola perquè aquests alumnes rebessin una formació adequada i més àmplia que la que estan adquirint a l'Escola.

Aquí comença una trajectòria que descriuré per èpoques, tot indicant les motivacions i conseqüències de cadascun dels passos que vàrem donar. També indico els noms de totes les persones que han intervingut en les diferents modalitats d'ajuda, perquè les seves aportacions van suposar diferents canvis en la manera d'entendre l'ajuda a realitzar.

Cal assenyalar, però, que la nostra recerca no ha conclòs i la present Memòria acaba en el moment en què ens trobem ara. Crec que l'Educació Especial encara no ha trobat el seu marc de normalització dins l'escola (i, en conseqüència, dins la societat), i que l'escola "normal" i obligatòria ha de canviar moltes coses perquè sigui realment el lloc on el nen esdevingui persona dins un marc de convivència, treball i joc. Sembla que en aquests moments les autoritats educatives estan dedicant esforços perquè es respectin i s'atenguin els alumnes diferents dins l'única escola on s'han d'aplegar: l'escola de tots.

Però ja veurem com es desenrotlla un canvi d'aquesta naturalesa davant un panorama escolar de l'EGB ple de dificultats, i si el pressupost econòmic a dedicar respondrà a les esperances que han obert les lleis. Les perspectives de l'Educació Compensatòria en són un exemple de com es poden malmetre unes bones intencions recolzades per una llei sense, gairebé, recursos financers. Pensant malament, no podem oblidar que es tracta d'una població electoralment molt poc significativa.

Malgrat tot, haurem de seguir prodigant l'atenció que calgui i estimular la imaginació per tal de canviar la realitat escolar d'aquests alumnes. I després, insistir i moure la consciència de tots els sectors socials implicats en l'educació per trobar alternatives cada vegada més vàlides per als sectors més desfavorits.

Escoles
Laietània

(1953-1995)

1a. ÈPOCA (1963 - 1969)

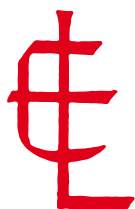
Classes de Cultura General

Sembla convenient d'agrupar els alumnes amb dificultats d'aprenentatge intel·lectual en una classe reduïda (de dotze a quinze alumnes). No es tracta d'una marginació —al menys la intenció no hi és—, sinó que es pretén crear unes condicions escolars millors perquè la mestra pugui atendre les dificultats d'aquests nens. A partir d'un programa d'aprenentatges més lents s'intentava treballar els coneixements elementals de la Primària. Aquest grup s'anomenà "Classe de Cultura General".

Des el curs 1963-64 fins el 1965-66 es va fer càrrec del grup, la mestra Montserrat Segura, i des del curs 1966-67 fins el 1968-69 la mestra Teresa Martínez. Els alumnes que formaven aquesta classe eren de 1r., 2n. i 3r. de Primària. Funcionaven de manera semblant a una escola unitària i avançaven a ritmes diferents amb un seguiment molt individual per part de la mestra.

A partir de l'any 1967 fins el 1969, Victòria Lerroux, Llicenciada en Psicologia, es féu càrrec de l'orientació psicològica dels alumnes de Parvulari i Primària, però més especialment del grup d'alumnes endarrerits.

Aquests alumnes no accediren als estudis de Batxillerat, però el seu pas per l'Escola fou més profitós i més feliç. Van sortir molt més preparats humana i intel·lectualment per seguir altres modalitats de formació.

Escoles
Laietània

(1953-1995)

2a. ÈPOCA (1969 - 1971)

Les “classes reduïdes”

Apartir del curs 1969-70 es va posar al front d'aquesta classe Montserrat Moix, Llicenciada en Pedagogia, la qual es va replantejar la feina a fer amb aquesta alumnes: amb unes condicions de grup molt bones, n'hi havia prou amb rebaixar els continguts dels aprenentatges escolars? No calia conèixer més a fons les dificultats d'aquests nens i nenes per a oferir-los una ajuda més adequada? Aquestes inquietuds van ser participades per altres professionals de l'Escola i així, el gener de 1970, l'equip compost per Montserrat Moix, Roser Puntí (mestra de Parvulari) i Rosa Baulenas (mestra de 3r. de Primària), començaren a estudiar un projecte educatiu per a tots els alumnes de l'Escola que necessitessin d'aquest servei d'ajuda. Mentre Montserrat Moix es dedicava preferentment a la classe, Roser Puntí i Rosa Baulenas dedicaren més temps a preparar les bases per les quals s'havia d'organitzar l'ajuda.

A les seves mans havia arribat el Projecte de Llei General d'Educació impulsat pel Ministre Villar Palasí, i iniciaren l'estudi de l'apartat que feia referència a l'Educació General Bàsica. Això feia mirar amb preocupació el futur d'aquest grup d'alumnes amb dificultats escolars, ja que la seva escolarització obligatòria s'allargava fins els catorze anys. Quin èxit es podia garantir durant els vuit anys d'E.G.B. per uns alumnes que ja començaven malament? Si no es feia més del què s'havia fet fins aleshores és evident que els abocàvem al fracàs més inevitable.

D'altra banda, amb aquesta Llei l'Administració llençava un repte al qual calia respondre: en ampliar l'escolarització obligatòria oferia unes possibilitats de formació més àmplies i a l'abast de tothom (al menys teòricament), per tant s'havia de treure el màxim profit d'aquesta modificació conjuntural. La Llei General d'Educació preveia dos tipus de Centres per a impartir l'Educació Especial. En primer lloc, citava Centres ordinaris com els que rebrien majoritàriament els nens amb deficiències lleus: *fomentándose el establecimiento de unidades de Educación Especial en centros docentes de régimen ordinario para los deficientes leves cuando sea posible* (article 51, LGE), i assenyalava més endavant que *“sólo cuando la profundidad de las anomalías que padezcan lo hagan absolutamente necesario se llevará a cabo en Centros Especiales*.

S'havia d'organitzar l'ajuda necessària que indicava la LGE, però també, com Escola, calia marcar els límits d'aquesta. Així s'establí l'objectiu fonamental d'aquesta classe: tractar d'ajudar a superar unes dificultats concretes dels alumnes endarrerits escolarment perquè després de dos o tres anys —com a màxim— de tractament especial poguessin incorporar-se de nou a l'escolaritat programada bàsica.

Però aquest endarreriment obeïa a un conjunt de causes; calia, doncs, trobar eines per a diagnosticar els problemes i a partir d'aquí buscar mitjans idonis per a superar-los.

En hores extraescolars es reuniren les tres persones abans esmentades per preparar proves resumides del WISC que servissin de diagnòstic inicial. Roser Puntí es va cuidar de passar-les a tots els nens i nenes de Parvulari (4 i 5 anys), 1r i 2on de Primària. Es detectaren 32 alumnes que presentaven dificultats dignes de tenir en compte. Seguidament es van convocar els pares d'aquests alumnes a fi d'informar-los de la tasca que es pretenia realitzar a l'Escola amb llurs fills i filles: agrupar-los per nivells, en classes de pocs alumnes, amb una mestra al front de cada classe i disposar d'un servei d'orientació específica per a les dificultats d'aquests alumnes. Els pares hi van estar d'acord malgrat l'increment econòmic que la nova organització comportaria. El curs següent (1970-71) naixia el projecte que es va anomenar "Classes Reduïdes".

En el curs 1970-71 començaren a funcionar tres classes:

- 1r. curs de Primària: Roser Puntí
- 2n. curs de Primària: Montserrat Moix
- 3r. curs de Primària: Rosa Baulenas

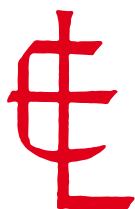
El Dr. Ramon Martínez Callén, Pediatre, s'encarregà de l'assessorament de les tres mestres a partir de l'estudi de casos. A més, feia les revisions mèdiques dels alumnes i també participava a les reunions de pares que es convocaven trimestralment.

Però aquest assessorament no era suficient i per això, a partir del mes de desembre, s'incorporà a l'equip, de manera fixa i amb una dedicació d'horari molt àmplia, Ma. Dolors Renau, Llicenciada en Psicologia Clínica, ja que es precisava d'un suport psicològic a la feina pedagògica que es realitzava. Ma. Dolors Renau, doncs, va assumir la responsabilitat del diagnòstic i la línia d'acció a seguir en el tractament de cada cas. L'impuls que va imprimir Ma. Dolors Renau es notà immediatament en un seguit d'iniciatives.

A partir d'aquí s'iniciaren dins l'Escola sessions de reeducació de psicomotricitat i de llenguatge amb els alumnes que ho necessitaven. S'incorporaren a l'equip, per tal de dur-les a terme, Anna Cantó, Llicenciada en Psicologia Clínica, Aurora Leal i Teresa Gol, estudiants de Psicologia. L'intercanvi regular d'informació i, molt sovint, immediat entre mestres, reeducadores i psicòloga donava bons resultats en l'evolució dels alumnes. Setmanalment es feien tres reunions de tot l'equip per considerar la feina que es desenvolupava des de diferents perspectives.

En el mes de gener del 1971 entraren a formar part de l'equip Genoveva Sastre i Montserrat Moreno, Llicenciades en Psicologia. La seva aportació va ser molt impor-

tant de bon començament, per a tot l'equip. A més d'iniciar-se en el descobriment de les teories de Piaget sobre l'evolució del nen, reeducadores i mestres començaven a veure, a aquest, des d'una altra òptica: la intel·ligència que s'amagava darrera les dificultats es podia mobilitzar; calia partir de l'estadi evolutiu en què es trobava el nen i dels mecanismes lògics que utilitzava per abastar la realitat que l'envoltava. Això va portar a un replantejament de l'actitud de la mestra a la classe, doncs no es podia seguir exercint una activitat magistral que impedís al nen descobrir allò que podia aprendre per ell mateix. Un dia a la setmana, Genoveva i Montserrat venien a treballar amb l'equip els nous aprenentatges que havia de desenrotllar el propi nen, a partir de la seva experiència i el seu llenguatge.

Escoles
Laietània

(1953-1995)

3a. ÈPOCA (1971 - 1973)

Avantatges i límits d'un projecte assistencial

En el curs 1971-72 s'amplia el nombre d'alumnes que participen a les classes reduïdes i s'incorporen més mestres i més reeducadors. Deixa de treballar amb l'equip Aurora Leal, i s'incorporen com a reeducadors: Isabel Tribó, Llicenciada en Psicologia Clínica; Rosario Martínez i Joan Fortuny, estudiants de Psicologia; Julian Vilar, Educador Especialitzat. Les classes queden assignades a les mestres següents:

- 1r. d'E.G.B.: Júlia Calzada
- 2n. d'E.G.B.: Roser Puntí
- 3r. d'E.G.B.: Antònia López
- 4rt. d'E.G.B.: Rosa Baulenas

Montserrat Moix deixa de donar classes i passa a cuidar-se de la coordinació general, a més d'atendre algunes reeducacions. Ma. Dolors Renau porta el diagnòstic i historials clínics dels alumnes i les entrevistes amb els pares per avaluar els progressos i analitzar les dificultats. Genoveva Sastre i Montserrat Moreno, a més de seguir treballant amb les mestres les teories de Piaget i la seva aplicació a la pedagogia en dues reunions setmanals, inicien l'aprenentatge operatori amb un nen i una nena per separat, en unes sessions a les que hi assisteixen la mestra corresponent i els re-educadors.

Les revisions mèdiques les va començar a fer el Dr. Bertran, Endocrinòleg, que treballava al Departament d'Infància de la Residència Sanitària "Francisco Franco". Cada dissabte al matí eren revisats tres alumnes i la revisió comportava un informe psicopedagògic de cada alumne que elaboràvem a l'Escola, i fèiem arribar al metge per a la seva orientació. Posteriorment aquest doctor ens lliurava un informe de la revisió mèdica feta i de les orientacions que havia donat als pares.

Durant aquest curs es van augmentar les reeducacions amb la corresponent diversificació d'aquestes. Sobre tot en aspectes instrumentals de la psicomotricitat i llenguatge com: problemes gestuals i de motricitat fina relacionats amb el grafisme, estructures lògiques vinculades amb relacions matemàtiques, coneixement del propi cos, construcció d'esquemes espacials i temporals, activitats lúdiques que ajudessin al nen a establir els seus propis límits en les relacions socials, correspondència so — grafia, i etcètera¹.

¹ Ens va semblar molt important organitzar dies de convivència entre tots els alumnes. Des d'aquest curs, en el mes de maig anàvem amb tots els alumnes a una casa de colònies durant tres dies i tres nits, per desenrotllar activitats de lleure en contacte amb la natura. Aquesta activitat era desitjada cada any amb molt interès pels alumnes, i se'n treia un gran profit educatiu. Encara avui, quan ens

També des d'un punt de vista global vinculat a la personalitat, es van treballar actituds agressives o bé inhibides de la relació personal d'alumnes amb trets psicòtics, a través de dramatitzacions i de l'elaboració d'un llenguatge oral coherent. Aquests darrers aspectes s'introduïren en la tasca de recuperació gràcies a la incorporació a l'equip de la Dra. Roser Pérez Simó, Psicoterapeuta infantil, que assessorava els tractaments que es feien en sessions de reeducació.

Cada quinze dies venia Roser Pérez Simó per tal de realitzar les sessions clíniques en les quals hi participàvem tot l'equip, a excepció de dues persones que, per torns, es cuidaven d'organitzar activitats lúdiques amb els alumnes en el pati de l'Escola. Aquestes sessions ens enriquiren molt doncs ens van donar una coneixença més profunda dels problemes que tractàvem. Algunes sessions les recordarem sempre per la mestria com Roser Pérez Simó s'endinsava en la personalitat del nen o de la nena i s'explicitaven els conflictes obertament.

Una vegada a la setmana (el divendres al migdia) teníem reunió de tot l'equip per tractar aspectes generals de funcionament de les "Classes Reduïdes". Aquesta reunió marcava la línia a seguir per tots. A més cuidàvem de desenvolupar una formació teòrica que fos comuna a tots, llegint i comentant una sèrie de llibres².

Al llarg de tot el curs, les mestres, orientades per Montserrat Moreno i Genoveva Sastre, treballaven en hores extraescolars per preparar el material de pedagogia operatòria i així poder introduir aquests aprenentatges a la classe en el proper curs. A més, amb l'ajut de Dolors Renau i Montserrat Moix van preparar un nou mètode d'aprenentatge de la lectura i l'escriptura tret de l'obra de Mme. Borel-Maisony, que es basava en la fonètica recolzada pel gest (semblant al codi dels sordmuts). L'aplicació d'aquest mètode va començar en el curs següent i des d'aleshores ha

trobem amb antics alumnes d'aquestes classes es comenten anècdotes i incidències de les colònies.

² Els llibres que vàrem treballar des de l'any 1971 fins el 1975 foren:

LAUNAY, Cl. (1968), *Higiene mental del escolar*

Barcelona: Ed. Luis Miracle, S.A.

AJURIAGUERRA, J. De; AUZIAS, M.; DENNER, A. (1973), *La escritura del niño*.

Barcelona: Ed. Laia.

VAYER, Pierre (1972), *El diálogo corporal*

Barcelona: Ed. Científico-Médica.

PICQ, Louis i VAYER, Pierre (1969), *Educación psicomotriz y retraso mental*.

Barcelona: Ed. Científico-Médica.

WALLON, Henri (1974), *La evolución psicológica del niño*.

México: Ed. Grijalbo.

PIAGET, Jean (1972), *Seis estudios de psicología*.

Barcelona: Barral Editores, Colección de bolsillo.

PIAGET, Jean (1972), *Psicología del niño*.

Madrid: Ed. Morata

resultat tan útil, que encara actualment s'utilitza en les classes del Cicle Inicial d'E.G.B. de l'Escola.

En el curs 1972-73 van deixar de treballar en aquestes classes Rosa Baulenas, mestra i Isabel Tribó, re-educadora. S'incorporaren el Dr. Lluís Isern, Psicoanalista infantil, el qual faria les teràpies aquí, a l'Escola; Paloma Azpilicueta, Llicenciada en Psicologia, que, juntament amb Xesca Grau, mestra, portarien —alternant-se matí i tarda— una classe de nens i nenes de cinc anys, els quals passarien l'any següent a les “Classes Reduïdes”. S'intenta avançar l'atenció re-educadora a edats més petites, per tal de poder resoldre millor els problemes dels alumnes. També s'incorporà Pietat Ortiz, Educadora Especialitzada, que realitzaria les classes d'expressió corporal de tots els alumnes. Quant a mestres van entrar també Joan Ribas i Trinitat Castel, que es posaren al front de dues classes de 4rt. d'E.B.B.

El quadre pedagògic d'aquest any quedava organitzat tal com s'indica a continuació:

- 5 anys (Parvulari): Xesca Grau i Anna Saura
- 1r. d'E.G.B.: Júlia Calzada
- 2n. d'E.G.B.: Roser Puntí
- 3r. d'E.G.B.: Antònia López
- 4t. d'E.G.B. (A): Joan Ribas
- 4t. d'E.G.B. (B): Trinitat Castel

Els aprenentatges operatoris es comencen a treballar a les classes, intentant aplicar-los per primera vegada, a una situació col·lectiva. A més d'haver-hi les reunions dels mestres i re-educadors de les “Classes Reduïdes”, Genoveva Sastre i Montserrat Moreno inicien una altra reunió en la que hi participen els mestres de les altres classes de 1a. Etapa d'E.G.B. i de Preescolar de l'Escola Laietània. Aquesta participació fa replantejar molts esquemes de treball en els mestres de les classes “normals”.

Durant aquest curs vàrem tenir contactes freqüents amb el Centre de Formació d'Educadors Especialitzats de Barcelona. El seu director, Antoni Julià, va participar en les reunions d'equip i en les reunions de pares. L'entrada a l'equip de dos Educadors Especialitzats (Pietat Ortiz i Julià Vilar), desenvolupant funcions diverses, constituí una novetat en el plantejament pedagògic global.

Del guiatge de Dolors Renau es pretenia que tot tipus de relació personal amb els alumnes tingués un caire de convivència educadora. La missió de l'escola no estava només a les classes ni en unes tècniques re-educadores concretes, sinó que calia suplir, en la mesura possible, en aquests alumnes, aquelles relacions i imatges constructores de la personalitat. Aquesta tasca se'ns encomanava primordialment als educadors especialitzats, els quals vàrem diversificar la nostra activitat més enllà de les funcions específiques que desenvolupàvem. Participàvem en les

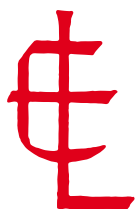
hores d'esbarjo, en el menjador, en els desplaçaments a la piscina (ajudant també en els vestuaris a organitzar els alumnes amb els seus vestits), a les excursions, en l'organització d'activitats lúdiques i en les festes i representacions artístiques.

També, una vegada al mes, els re-educadors i psicòlegs participàvem en les sessions clíniques que es feien al Gabinet de Psicologia Infantil de l'Hospital de Sant Joan de Déu, on treballaven les Doctores Roser Pérez Simó i Rosa Boada.

Aquest curs va ser el de la màxima realització de les "Classes Reduïdes", però també, paradoxalment, es van posar en evidència els seus límits. Tant els alumnes com tots aquells que hi treballàvem gaudíem d'uns mitjans de formació òptims, i els bons resultats dels alumnes no es van fer esperar. Però tots vàrem ser conscients, a partir d'una anàlisi del funcionament de les classes, que d'alguna manera estàvem vivint una situació de privilegi i, en certa manera, utòpica. Que una escola privada de categoria mitjana, com era l'Escola Laietània, pogués tirar endavant una experiència tan interessant amb un equip de 16 persones (5 mestres, 6 re-educadors, 2 psicoanalistes, 1 psicòleg, 1 pedagoga i 1 especialista en expressió corporal) pels 60 nens i nenes que s'agrupaven en aquestes classes, semblava impossible. A més, des del principi es va comptar amb el recolzament incondicional del Sr. Josep Pereña, titular i director pedagògic de l'Escola, i sempre es va disposar del material i de les condicions físiques que fossin necessàries. Però els límits eren molt clars: el cost d'un alumne d'aquestes classes s'havia incrementat molt i les famílies no podien sostenir les despeses que comportaven. Al llarg de dos cursos s'havia generat un dèficit econòmic a l'Escola, a causa dels rebuts impagats per una part de les famílies. En acabar el curs 1972-73 es corria el risc de tenir un muntatge fantàstic i no tenir alumnes. Les famílies començaren a donar de baixa els seus fills per passar-los a les altres classes de l'Escola.

L'experiència de les "Classes Reduïdes" havia obrat una influència positiva en els/les mestres de la 1a. Etapa d'E.G.B.: havia canviat la seva actitud davant els alumnes amb dificultats, els assumien millor i buscaven alternatives d'ajut dins l'aula. Això era molt important per a l'Escola ja que s'estava entrant pel camí de la renovació pedagògica a través de la interpretació del fracàs escolar. Aquest resultat tant interessant marcava, malgrat tot, una decadència dels objectius fonamentals de les "Classes Reduïdes", doncs va fer disminuir notablement el flux de nens i nenes de l'Escola a aquestes classes.

A les hores es van obrir les portes a alumnes de fora l'Escola Laietània, els quals presentaven unes problemàtiques molt més greus i que difícilment es podrien incorporar mai a les classes "normals" de l'Escola Laietània. Sobre tot pel que feia a la 2a. Etapa d'E.G.B., l'estructura de la qual encara estava molt vinculada a l'anterior Batxillerat Elemental.

Escoles
Laietània

(1953-1995)

4a. ÈPOCA (1973 - 1976)

L'aula com a marc de reeducació

En començar el curs 1973-74, una gran majoria dels alumnes eren nous i amb problemes bastant greus. A més es va haver de limitar l'organització de tot l'equip com ja abans he insinuat, i es produïren els canvis següents:

- Van deixar de treballar directament amb l'equip: Xesca Grau i Julià Vilar que s'incorporaren a les classes "nombroses" de l'Escola per fer el seguiment dels alumnes de les "Classes Reduïdes" que s'havien incorporat als cursos 3r. i 5è d'E.G.B. També deixaren l'equip: Anna Saura, Teresa Gol, Lluís Isern i Joan Fortuny (aquests dos últims seguien fent reeducacions amb els alumnes però des de fora l'Escola).
- Les reeducacions a l'Escola les duïen a terme Anna Cantó, Paloma Azpilicueta i Pietat Ortiz.
- Es van ampliar les classes fins 5è. d'E.G.B. i el grup de mestres era el següent:
 - 1r. d'E.G.B. : Júlia Calzada
 - 2n. d'E.G.B. : Roser Puntí
 - 3r. d'E.G.B. : Antònia López
 - 4t. d'E.G.B. : Trinitat Castel
 - 5è. d'E.G.B. : Joan Ribas

La resta de components de l'equip no va sofrir canvis i seguien desenrotllant les mateixes funcions que en els cursos anteriors.

Al finalitzar el mes de novembre de 1973, però, van deixar les "Classes Reduïdes" Genoveva Sastre i Montserrat Moreno les quals, a partir del mes de gener, passaren a assessorar les altres classes de 1a. Etapa d'E.G.B. de l'Escola per tal de començar l'aplicació dels aprenentatges operatoris a nivell de grup gran.

Donada la complexitat de les classes que sorgia de les dificultats que presentaven els nens i nenes, Roser Pérez Simó va ampliar la seva presència a l'Escola (una tarda a la setmana) per assessorar les reeducacions que a més seguien una teràpia amb ella. Era indubtable que el caire de les "Classes Reduïdes" havia canviat, ja que els problemes que es tractaven tenien poca incidència en l'escolaritat normal i la dinàmica que es començava a portar era més pròpia de classes especials.

També a partir d'aquest curs es va donar un allunyament geogràfic de les classes normals a causa del trasllat de l'Escola Laietània a les instal·lacions de l'Escola Taulat (C/ Fco. J. Manzano, 4). Les "Classes Reduïdes" es quedaven soles a la torre del carrer Mare de Déu de la Salut núm. 99; i només es desplaçaven els alumnes per cobrir alguns serveis (menjador, gimnàstica i audiovisuals). Aquesta

circumstància va marcar encara més les diferències entre l'Escola i les "Classes Reduïdes", malgrat que en les festes que es realitzaven al Palau de la Música Catalana i altres activitats (concursos de nades, pessebres, carnaval, catequesi i lleure extraescolar) es participava conjuntament.

En el curs 1974-75 es van produir els següents canvis:

- Deixaren de treballar en el grup de mestres: Trinitat Castel que va deixar l'Escola, Roser Puntí i Júlia Calzada que passaren a les classes "nombroses" de l'Escola, i Joan Ribas que passà a portar la Coordinació de la 1a. Etapa d'E.G.B. de l'Escola.
- Paloma Azpilicueta va deixar les reeducacions a l'Escola, però continuà el tractament d'alguns alumnes des de fora.
- S'incorporaren com a mestres Julià Vilar i Joan Viñas, Llicenciat en Psicologia Clínica. I com a re-educadora Carmen Expósito, Educadora Especialitzada.
- Jordi Pujol Cortès assumeix el treball d'Expressió Corporal.
- El quadre pedagògic quedà format, doncs, de la manera següent:
 - 1r. d'E.G.B.: Pietat Ortiz
 - 2n. d'E.G.B.: Montserrat Moix
 - 3r. d'E.G.B.: Antònia López
 - 4t. d'E.G.B.: Julià Vilar
 - 5è. d'E.G.B.: Joan Viñas
- Les reeducacions les duïen a terme Anna Cantó i Carmen Expósito. Ma. Dolors Renau segueix al front de l'assessorament psicològic de les classes.

Cal assenyalar que les reeducacions van disminuir molt en aquest curs. Aquest canvi va ser degut a què es considerava més important la dedicació al grup classe ja que moltes activitats de la classe eren re-educadores. Calia potenciar al màxim les oportunitats que oferia la dinàmica del grup per tal de tractar els problemes dels alumnes, i desenvolupar les situacions derivades d'aquests per temes de formació que els podien ajudar en una evolució positiva. Això era possible perquè els programes s'havien replantejat en funció de la problemàtica dels alumnes, i s'utilitzaven no com una finalitat sinó com una ajuda més dintre del procés de formació dels alumnes.

També organitzàrem el menjador a la torre del carrer Mare de Déu de la Salut, en la qual treballàvem assumint entre tots les funcions de vigilància i atenció al servei. Intentàrem crear una dinàmica més coordinada entre tots, de tal manera que el contacte entre alumnes i tots els professionals que treballàvem amb aquests, fos més freqüent i des de situacions més variades.

Però els conflictes de grup no sempre eren fàcils d'assumir pels mateixos alumnes, i moltes vegades el mestre es veia desbordat per situacions conflictives. A partir d'aquí es va decidir actuar sobre aquests problemes des de tres vessants diferents:

- D'una banda Roser Pérez Simó entrava una tarda a la setmana a la classe de 4t. per realitzar una sessió de dues hores de sensibilització de grup. El mestre (Julian Vilar) hi participava com un membre més del grup, però amb una actitud passiva que permetia una observació molt interessant. Roser Pérez Simó era la moderadora i deixava que els alumnes s'expressessin com volguessin (fins i tot hi havia baralles) per passar immediatament a fer-los prendre consciència d'allò que estaven fent i del perquè ho feien. Després, en una reunió amb tot l'equip, es comentaven les incidències de la sessió, intentant treure'n les màximes aplicacions per als altres grups d'alumnes.
- D'altra banda, organitzàrem un seguit de campionats (futbol, petanca, parxís, escacs, dames, guerra de vaixells, etc.) en els quals els hi prengueren part com a organitzadors i participants. Això creà una dinàmica a les hores de lleure que ajudava a la col·laboració entre ells i també es canalitzaven moltes agressivitats que abans apareixien de manera descontrolada. L'ambient va millorar i molts conflictes desaparegueren ja que aquests campionats duraren tot el curs.
- Finalment intensificàrem les sessions d'expressió corporal i plàstica, en les quals els mestres érem ajudats per Jordi Pujol Cortès i Joana Cruselles. Aquí es va donar una evolució interessant, ja que al principi, quan aquests professors oferiren als alumnes diversos materials de joc perquè fessin amb ells el què volguessin, aquests els van fer servir amb contundència per a agredir-se mútuament. Després de moltes sessions en les que els esmentats professors van haver de fer servir tota la mímica i comicitat que podien donar de si mateixos, els alumnes van començar a servir-se d'aquests materials per a jugar i expressar sentiments més positius per a la seva personalitat. Només ells saben (Jordi i Joana) l'esforç que els va suposar aconseguir aquesta transformació, però al final de curs, en una representació al Palau de la Música Catalana, aquests alumnes sabien expressar dalt de l'escenari tot un seguit d'interpretacions molt ben realitzades.

En una altra direcció de la problemàtica de les Classes Reduïdes calia atendre a les famílies dels alumnes. A més de les entrevistes i les reunions informatives, Roser Pérez Simó va impulsar una reunió setmanal amb les mares d'alumnes que volguessin intercanviar vivències i problemes dels seus fills dins la pròpia llar. D'alguna manera intentàvem seguir les orientacions de Bruno Bettelheim en el seu llibre *Dialogues with mothers* ("Diálogos con madres de niños normales"). Va ser molt interessant i profitós per a aquestes mares, doncs totes van reconèixer que

a partir d'aquestes sessions, que van durar tot el curs, havien assumit millor molts problemes que abans no entenien.

El curs 1975-76 va ser el darrer any de les Classes Reduïdes a l'Escola Laietània. Aquestes s'havien transformat en una escola especial molt peculiar que complia una funció important: aplegava nens i nenes que sense arribar a tenir problemes greus de personalitat –psicòtics–, ni manifestar dèficits mentals importants –oligofrènics–, ni presentar problemes sensorials greus, ni procedir d'un àmbit social marginat, patien una sèrie de trastorns de desenvolupament amb una etiologia complexa que els marginava de l'escola normal. Però el més greu era que tampoc tenien lloc a les escoles especials existents. Es tractava, doncs, d'alumnes que tenien uns coeficients d'intel·ligència normals, o bé superiors fins i tot en alguns casos, però que presentaven problemes específics ja sigui d'aprenentatge, de desenrotllament perceptiu i/o psicomotriu, de llenguatge, i també de conducta. Tots ells amb un historial escolar ple de fracassos en l'escola "normal".

Així, que l'assistència a aquests alumnes venia a omplir un buit en l'escola especial ja que el panorama d'aquesta es tancava en centres per a oligofrènics, psicòtics, minusvàlids, sords, cecs i marginats socials. Es tractava d'uns alumnes especial creats pels dèficits que el sistema escolar presentava i agreujats per problemes d'ordre familiar i afectiu.

Si tornem enrere i mirem els objectius que es van proposar per a les Classes Reduïdes en els seus inicis, veiem que el fet de funcionar dins d'una escola normal era vàlid en la mesura que els alumnes d'aquestes classes es poguessin reincorporar a les classes normals, després d'un temps d'atenció especial en unes condicions protegides. Des de feia dos anys això ja no era possible, excepte casos comptats, a causa de dos factors:

- La problemàtica dels alumnes feia necessària no tan sols una atenció immediata més gran, sinó que calia projectar un programa de formació a mig termini per tal de trobar sortides positives per a aquests.
- S'havia de parar compte amb una situació difícil de superar si els nostres alumnes s'incorporaven a les classes normals de l'Escola Laietània. La 2a. Etapa d'EGB funcionava encara amb una organització pròpia de Batxillerat, amb un gran nombre de professors especialistes i amb un horari molt fraccionat. Els nostres alumnes havien seguit una 1a. Etapa d'EGB molt diferent, tant en la manera d'assolir els aprenentatges, com en la qualitat d'instrucció adquirida, així com també en un sistema de convivència molt acollit i controlat. Passar, doncs, a les classes normals de la 2a. Etapa de l'Escola va resultar traumàtic per a la majoria dels pocs alumnes que s'incorporaren a partir del curs 1975-76, i van retrocedir molt en la seva maduració.

Calia pensar en una altra solució i es començaren a donar passos per a separar-se definitivament de l'Escola Laietània i muntar una escola especial que respongués més a les característiques dels alumnes actuals.

Quant a canvis en l'equip, que es produïren a l'inici del curs, hem d'assenyalar els següents:

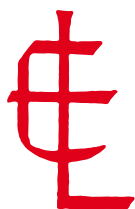
- Deixà les Classes Reduïdes Julian Vilar, que assumí la coordinació de les classes normals de la 1a. Etapa d'EGB de l'Escola Laietània.
- S'incorporà Joan Lledó, Mestre.
- Es va decidir que per facilitar la dinàmica de les classes, els mestres i les mestres passessin al curs següent amb els seus alumnes del curs anterior.

El quadre pedagògic del curs 1975-76 va quedar constituït així:

- 1r. d'EGB: Carmen Expósito
- 2n. d'EGB: Pietat Ortiz
- 3r. d'EGB: Montserrat Moix
- 4t. d'EGB: Antònia López
- 5è. d'EGB: Joan Lledó
- 6è. d'EGB: Joan Viñas

Durant el mes de novembre va entrar a l'equip Núria Pi, Llicenciada en Psicologia Clínica, i es feu càrrec de les reeducacions que l'any anterior impartia Carmen Expósito. Pel demés no hi va haver cap altra variació.

En acabar el curs va deixar les Classes Reduïdes Antònia López, la qual s'incorporà a les classes normals de l'Escola Laietània. La resta de l'equip va romandre per tal de constituir-se, el proper curs, en una nova escola especial que s'anomenà "Escola Rel". Des d'aleshores funciona amb una estructura cooperativa, complint una tasca important dintre el camp de la formació.

Escoles
Laietània

(1953-1995)

5a. ÈPOCA (Curs 1976-77)

Les classes de Recuperació extraescolar

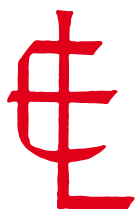
Però a l'Escola Laietània seguíem tenint alumnes que presentaven dificultats d'aprenentatge i als quals se'ls havia tancat el camí d'ajuda que podien oferir unes "Classes Reduïdes". Calia trobar noves solucions a un problema que seguia inquietant-nos. Com a mínim teníem l'experiència viscuda amb les "Classes Reduïdes", i, evidentment, s'imposava una anàlisi com a punt de partida: veiem clar que no s'havia de desglossar els alumnes amb dificultats en unes classes separades, com tampoc no s'havia de caure en una inflació de mitjans per tal d'ajudar a aquests alumnes.

Com iniciativa a seguir de l'experiència anterior hi havia, d'una banda, l'evolució de les reeducacions individuals en reeducacions de grup que s'havia donat a les "Classes Reduïdes". D'altra banda, Genoveva Sastre i Montserrat Moreno havien fet una gran aportació, tant a les "Classes Reduïdes" com a les altres classes de l'Escola, respecte als aprenentatges operatoris del grup classe: en les relacions que s'establien, en un coneixement real dels alumnes, en l'ús relatiu dels programes —no com a finalitat de l'aprenentatge sinó com a eina que afavorís la integració dels interessos del nen—, en fer al propi alumne com el subjecte actiu dels seus aprenentatges. Des d'aquesta òptica, el nen amb dificultats no tenia perquè deixar el seu grup de companys, ja que molts problemes es podien mobilitzar a la mateixa aula respectant el seu ritme d'aprenentatge.

Malgrat, però, l'atenció que rebien aquests alumnes des de la classe, alguns s'endarrerien i necessitaven una ajuda complementària. En el curs 1976-77 es van organitzar classes de recuperació fora de l'horari escolar i es van formar quatre grups de 10 alumnes per grup. La distribució entre alumnes i mestres era la següent:

- 2n. d'EBG: Dolors Serra, Mestra
- 3r. d'EGB: Carme Cornelles, Mestra i estudiant de Psicologia
- 4t. d'EGB: Joan Rib, Mestre i Llicenciat en Pedagogia
- 5è. D'EGB: Julià Vilar, Mestre i Educador Especialitzat.

Es feia una hora de classe els dilluns, dimecres i divendres, des de les 17:15 h. a les 18:15 h.

Escoles
Laietània

(1953-1995)

6a. ÈPOCA (del 1977 al 1982)

Aula d'Integració Individual

Alumnes de Primària

En el curs següent, 1977-78, es va plantejar aquesta modalitat d'ajuda dins la jornada escolar. Hi havia alumnes que en un determinat moment s'encallaven en el rendiment de la classe, i per tant era millor ajudar-los des de fora que no pas anar acumulant hores de classe en blanc. El què importava era que aquests alumnes seguissin aprenent, però comptant amb les seves dificultats personals. Aquests alumnes, ja fos individualment o bé en grups de dos o tres, sortien en alguna de les hores de classe i Joan Rib, assessorat per Genoveva Sastre i Montserrat Moreno, intentava ajudar-los a partir del nivell on estava realment l'alumne. Hi havia cassos que al cap de tres mesos d'atenció ja no necessitaven aquesta ajuda, d'altres tenien una evolució més lenta. Aquesta alternativa d'ajuda, a pesar dels seus límits, semblava que era viable i vàrem seguir per aquí. Actualment, des del Ministeri s'anomena a aquestes aules *De integración individual*.

Durant el curs 1977-78 continuàrem amb aquesta modalitat, i es feren càrrec de les classes de recuperació Mercè Miquel, mestra i Julià Vilar, degut a què Joan Rib hagué de passar a desenvolupar les funcions de mestre de 5è d'EGB per causa d'una suplència. Seguïrem treballant en la mateixa línia que s'havia iniciat.

Però va ser en el curs 1978-79, quan Joan Rib es tornà a fer càrrec d'aquestes classes, que es va organitzar l'assistència d'una manera més a fons i sistemàtica. Es van començar a fer diagnòstics i es portava la història del nen molt en contacte amb la mestra de la classe i els pares. Això va plantejar la necessitat d'incorporar una altra persona amb dedicació exclusiva ja que Joan Rib, tot sol, no podia donar l'abast.

En el curs 1979-80 s'incorporà Antònia López, mestra i Llicenciada en Pedagogia Terapèutica que, juntament amb Joan Rib (el qual, a més, ja era Educador Especialitzat) van dur el tractament d'uns 25 nens i nenes en les Classes de Recuperació. Es van posar com a límits: tractar problemes d'aprenentatge anant a buscar les arrels de les dificultats en dèficits de psicomotricitat i llenguatge. Els casos que poguessin presentar altres complicacions els confiàvem a Centres de Diagnòstic i Tractament, amb els quals es poguessin establir contactes permanents i analitzar conjuntament l'evolució de l'alumne. Ismena Bringas, Foniàtra, es va desplaçar a l'Escola durant tot un curs per treballar problemes de fonètica de dos alumnes (de 5 i 6 anys), i assessorar als professors de les Classes de Recuperació en les tècniques foniatres que podien emprar en casos semblants.

Joan Rib deixà l'Escola en el mes de juliol de 1980. Des del curs 1980-81 va entrar a aquestes classes A. Carlos Gallego, Llicenciat en Psicologia Escolar, el qual, juntament amb Antònia López, dóna un gran impuls al plantejament de la feina a fer amb aquests alumnes. Essent, a més, el Psicòleg de l'Escola, aprofita el seu contacte amb el professorat de la 1a. Etapa perquè l'enllaç entre l'Aula d'Integració i la mestra de la classe sigui molt freqüent i eficaç. Les reunions de Claustre de la 1a. Etapa (quinzenals), més les reunions de mestres per nivells, i les entrevistes amb cada mestre, esdevingueren eines força eficaces per treballar els continguts, els aprenentatges corresponents i analitzar l'estratègia a seguir amb cada alumne problemàtic, ja sigui a la classe normal o a les de recuperació. El treball de l'alumne és avaluat en ambdós llocs. Podem dir que a partir d'aquí els mestres s'han incorporat d'una manera molt activa en la tasca de recuperació des de la classe, seguint un plantejament de treball elaborat conjuntament amb l'Aula d'Integració.

Les entrevistes amb els pares són molt freqüents i es pretén que aquests participin en la manera d'enfocar els problemes dels seus fills.

El cost suplementari d'aquesta Aula ha disminuït al mínim des que el Departament d'Ensenyament de la Generalitat ens ha concedit una subvenció per aquests alumnes. Això ens ha portat a poder plantejar les necessitats educatives dels alumnes amb més independència.

Per ara seguim en aquesta línia ja que ha donat bons resultats durant aquests anys i ha permès una integració real dels alumnes amb dificultats dels Cicles Inicial i Mitjà d'EGB. A més, ha permès que molts alumnes amb petites dificultats (com: incorreccions fonètiques, falta de destresa gràfica, dificultats en la lectura, etc.) hagin pogut ésser atesos.

Com a conseqüència de les activitats desenrotllades en aquesta Aula d'Integració, hem arribat a establir l'organització i funcionament que detallem a continuació:

1. Observació de l'alumne.

La mestra, en el moment que observa que el nen no segueix el procés d'aprenentatge com la resta dels seus companys, es posa en contacte amb els responsables dels Suports Individuals.

L'observació individual consisteix en unes proves que analitzen el nivell operatiu de l'alumne.

L'observació en un grup ens ajuda a veure quin és el seu comportament, és a dir:

- Quina és la seva participació i de quina manera hi participa.
- Quins recursos utilitza.

Una vegada tenim les dades suficients per donar un diagnòstic es parla amb la mestra i ens posem en contacte amb els pares per tal d'analitzar la situació de l'alumne i iniciar el suport individual que necessita.

La relació amb la mestra hi és contínuament des que comencem a treballar amb el nen. En tot moment la mestra sap allò que estem treballant, així com també nosaltres estem al corrent del què es fa a la classe. La feina de recuperació és considerada com treball escolar igual que la que fa a la classe amb els seus companys.

2. Problemes detectats.

Aquests problemes normalment es concreten en dificultats de comprensió de les relacions, tant numèriques com lingüístiques, de relacions espacials, relacions temporals, incapacitat d'abstracció i poca mobilitat de pensament.

Això en algunes ocasions està acompanyat de poca seguretat en si mateix, i amb dificultats de relació, que es manifesten amb problemes psicomotrius (dislèxies).

3. Horaris.

Les sessions es realitzen dins l'horari escolar. Els alumnes s'agrupen, segons les dificultats, en grups de 3 o 4, però si hi ha casos amb problemes mes molt específics es fan sessions individuals. Els alumnes surten de la classe a les hores en les quals es desenrotllen les Àrees més dificultoses per a ells. La freqüència de sessions de suport és de tres hores setmanals com a mitjana.

4. Plantejament general.

Per tal de començar a treballar amb el nen, el que fem és esbrinar en quin moment evolutiu està, i començar a treballar a partir d'aquest.

En cap moment pretenem fer una recuperació estrictament escolar. No es tracta d'ajudar-lo a "passar de curs", sinó que aprengui en la mesura que fem evolucionar el seu nivell maduratiu. Ens interessa:

- Elaborar les estructures lògiques corresponents a la seva etapa de maduració.
- Fer un aprenentatge dels esquemes intel·lectuals.
- Mobilitzar les estructures del pensament, per millorar la seva capacitat d'anàlisi de les situacions problemàtiques, tant en l'àmbit escolar com extraescolar.
- Resoldre les deficiències psicomotrius que es manifestin en les relacions espacials i en l'habilitat viso-manual.

Fer tot això de tal manera que millori la seguretat en si mateix i la capacitat de relacionar-se amb els companys.

En línies generals, el programa que desenrotllem amb aquest alumne és el següent:

a) Estructures logico-matemàtiques:

- Anàlisi de la quantitat.
- Anàlisi de les transformacions (donar, treure, augmentar, disminuir, guanyar, perdre,...)
- Representacions gràfiques d'aquestes transformacions.
Tot això a fi de possibilitar el desenvolupament de les primeres operacions matemàtiques (suma i resta, i més tard, multiplicació i divisió).
- Anàlisi de les relacions:
 - Entre elements
 - Entre col·leccions d'elements

Això amb la finalitat de facilitar la construcció d'un sistema de relacions entre els conceptes.

Es treballen també diferents situacions matemàtiques: bases numèriques, problemes inventats i donats.

El mètode que seguim en tots els aprenentatges és presentant les relacions i transformacions a partir de la manipulació de diversos materials, la representació gràfica de la situació donada, la verbalització d'aquesta i, finalment, la representació simbòlica (xifres i signes aritmètics).

b) Llenguatge:

- Conscienciació de la "paraula" dins la frase a partir de les dificultats que es trobin (separar, ajuntar, ometre paraules, síl·labes i lletres).
- Construcció de la frase com una unitat de significat (a partir del text lliure):
 - Construcció gramatical (elements utilitzats: article, nom, adjectiu, verb, pronom,...).
 - Estructura significativa (frases amb sentit o sense).
- Anàlisi de les primeres relacions morfològiques i de les relacions que es poden establir entre elles.
- Construcció, com a col·leccions, dels conceptes d'acció (verb), nom, masculí-femení, singular-plural (les estructures gramaticals).
- Les relacions temporals les treballem:
 - Ordenant en el temps a partir de seqüències d'imatges que el nen ha d'ordenar.
 - Realitzant accions a partir d'històries senzilles i representant els criteris temporals (ahir, avui, demà, abans, després, ara).
 - Verbalitzant aquestes relacions temporals.

c) Psicomotricitat:

- Les relacions espacials:
 - Amb el cos a l'espai.
 - Amb els objectes en relació al cos:
 - darrera – davant
 - dreta – esquerra
 - a dalt – a baix
- Problemes psicomotrius relacionats amb la motricitat fina i de coordinació viso-motora, així com també amb la postura.
- Altres problemes vinculats amb la parla en general: articulació fonètica, emissió de la veu (respiració, entonació, relaxació-tensió).

5. Resultats general

Ens proposem estimular una maduració a tots els nivells, que es manifesti en els següents aspectes:

- Ús d'un pensament i d'un llenguatge intel·ligent, que doti de més capacitat d'anàlisi i resolució per a resoldre els diferents problemes que se li presentin al nen.
- Capacitat de plantejar els fins que es pretenen assolir i de tenir en compte els resultats de situacions semblants.
- Capacitat de donar-se compte dels errors i de poder utilitzar estratègies alternatives d'actuació.
- Millora de l'organització lògica i temporal.
- Aplicació de la generalització.

Ajudes a Preescolar

Amb aquesta modalitat de servei s'establí també l'atenció als alumnes de . Parvulari. Des del curs 1975–76 es compta amb la col·laboració de Miquel Serra, del Centre Fono-audiològic de Montjuïc que tracta alumnes, fa seminaris amb les mestres i reunions informatives amb els pares. També la psicòloga Anna Cantó ha estat orientant les programacions i reeducacions des del curs 1974-75 fins el curs 1978-79.

En el curs 1981-82 inicien llurs serveis la logopeda Lluïsa Cabré i l'especialista en psicomotricitat Àngels Àngel que atenen als alumnes que necessiten la seva atenció; fan seminaris amb les mestres per tal de sensibilitzar-les en aquest tipus de dificultats i els ensenyen a prevenir-les.

7a. ÈPOCA (a partir del 1982)

Noves perspectives

El treball de recuperació d'alumnes no es podia quedar només en els àmbits de Preescolar i de la 1a. Etapa d'EGB; ens preocupava que els alumnes més grans no poguessin ésser atesos.

Al curs 1982-83 ens vàrem plantejar, a partir de la iniciativa de Carles Gallego, una tasca important i difícil alhora: assumir el fracàs escolar a la 2a. Etapa d'EGB. Fins aquest moment les alternatives d'ajut havien estat encaminades als alumnes de 4 fins a 10 anys, i intentàvem resoldre les dificultats escolars en etapes més flexibles del nen per tal de trobar solucions. Això s'havia pogut organitzar de manera que l'atenció fos bona, com abans ja hem explicat.

Però a partir del 6è curs d'EGB els alumnes amb dificultats topaven amb una situació frustrant i també ens trobàvem amb situacions de fracàs inexplicables en alumnes que abans no havien presentat problemes greus. A la 2a. Etapa d'EGB calia, doncs, analitzar quatre situacions conflictives:

- Les derivades de la pre-adolescència,
- Les que es derivaven d'una estructura escolar plural i més rígida que en etapes anteriors,
- Les provocades per un estil d'aprenentatge desvinculat de la pedagogia operativa utilitzada fins a 5è. D'EGB i
- L'augment de l'exigència en assolir qualificacions escolars acceptables per part dels pares de família, en l'etapa final de l'Ensenyament Primari.

Vàrem iniciar un projecte d'investigació sobre el fracàs escolar en els alumnes de 7è. D'EGB perquè ens semblà que era el grup més típic de la 2a. Etapa, i perquè disposàvem de dos anys per tractar els diferents problemes (a més del temps afegit que podia oferir una repetició de curs). Els de 6è. Tenien moltes dificultats derivades del canvi d'estructura d'Etapa, i els de 8è., tot i tenir els mateixos problemes que els de 7è., només disposaven d'un any per poder fer un tractament mínimament efectiu.

Paral·lelament es va començar a treballar amb el Claustre de professors de 2a. Etapa, analitzant el nombre d'insuficients i intentant esbrinar-ne les causes. Posteriorment es va introduir una anàlisi dels alumnes, fent referència a l'historial de cadascun d'ells i a la seva situació present. La feina amb el claustre fou lenta, però creiem que en la modificació de l'estructura –tant docent com d'organització– hi ha una part important de la resolució dels conflictes abans esmentats. De totes maneres la situació era complexa, i no ens estranya que en la reforma de l'EGB sigui tan difícil organitzar el Cicle Superior.

En aquest curs 1983-84 estàvem desenvolupant el projecte d'investigació que ens havíem plantejat. S'incorporaren a l'equip de Classes de Recuperació per treballar amb alumnes de la 2a. Etapa, Maria Jesús De Miguel, Llicenciada en Psicologia escolar, i Teresa Oliván, mestra.

A continuació incorpore un resum del "Projecte d'investigació sobre la inadaptació escolar a 7è. D'EGB", tal com es portava a terme des del curs 1983-84:

Tal com es podrà comprovar tot seguit, aquesta investigació està desplegada en tres etapes, amb una durada previsible d'un curs escolar per a cadascuna d'elles.

Cada etapa està dissenyada de tal manera que té un sentit específic per si mateixa. Però en conjunt ens proposem els reptes globals següents:

- a) ¿És possible complir els objectius bàsics formatius i de contingut, en àrees de coneixement com el Llenguatge i les Matemàtiques? Fins on es pot arribar?
- b) ¿Aquest plantejament fa possible que es desenrotlli, com a mínim, la part fonamental del programa, integrant els sabers en un únic sistema de coneixements?
- c) Quines dificultats hi ha per tal d'integrar en aquest plantejament les Ciències Socials?
- d) Aquest plantejament, amb la major motivació que de ben segur inclou, ¿farà possible la recuperació i la integració a la classe normal d'alumnes que han fracassat reiteradament sense que hi haguessin patologies clares i determinants?
- e) ¿Es possible plantejar la formació del Claustre de professors i professores com la d'un equip multi-disciplinar on es conjugui la programació de continguts i el seu aprenentatge propis de cada especialitat, amb aspectes comuns i coincidents de coneixements genèrics? ¿Quina incidència pot tenir el paper de l'especialista en Psicologia en aquest nou enfocament?

Ara bé, per tal que el desplegament d'aquesta investigació sigui efectiva es requereixen les següents condicions:

- Una nova coordinació dels professors de 2a. Etapa d'EGB.
- Construcció de procediments d'observació de la inadaptació escolar.
- Desenvolupament d'una aplicació controlada de pedagogia operatòria en la 2a. Etapa, en la qual es desenrotllaran noves formes d'aprenentatge dels continguts d'aquesta Etapa, acordades segons el funcionament intel·lectual del alumnes d'aquest nivell.
- Conèixer millor i renovar les estratègies d'aprenentatge dels alumnes inadaptats

L'objectiu fonamental del primer any serà la formació de l'equip de professors i professores en dos sentits:

- Proposta i desenrotllament d'un sistema d'anàlisi del fracàs escolar i dels problemes d'aprenentatge, que permeti al professorat de 2a. Etapa superar rutines i adoptar solucions més adequades.
- Proporcionar a cada professor els hàbits imprescindibles de treball en equip, amb la construcció i coordinació dels rols corresponents.

L'objectiu fonamental del segon any serà el desenrotllament d'aprenentatges de les nocions bàsiques de 7è d'EGB, de manera que estiguin d'acord amb els recursos per aprendre que tenen els alumnes i, a la vegada, augmentar-los.

L'objectiu fonamental del tercer any serà l'anàlisi i aplicació dels resultats.

El fet que proposem un objectiu prioritari per a cadascun d'aquests anys no vol dir que sigui l'únic i exclusiu. És clar que el treball de preparació del Claustre seguirà durant tota la investigació i, igualment des de l'inici del primer any començarem a desenvolupar els aprenentatges adequats.

D'altra banda, s'han d'entendre aquests terminis en forma àmplia. No disposem de cap experiència controlada que s'hagi proposat els mateixos objectius. Es tracta d'una exploració, i és, per tant, difícil de precisar la durada.

Organització de la investigació en el 1r. any

S'havia de tenir en compte que alguns professors de 2a. Etapa d'EGB creien que la causa principal de la inadaptació escolar requeia només en l'alumne i que, per tant, el que calia trobar era un temps especial per al seu reciclatge. Partint de la realitat que aquests professors no entraven en l'anàlisi de les relacions entre investigació de manera que permetés la formació del Claustre i l'anàlisi cada vegada més profunda de les interaccions educatives. Per això:

- La investigació la duen a terme cinc membres voluntaris del Claustre: un de matemàtiques, un de llenguatge, un de ciències socials, un de ciències naturals, un de llengua estrangera, i, a més, un psicòleg que controla i avalua.
- El Claustre supervisa, el màxim possible, la investigació.
- Es treballa amb alumnes difícils de 2a. Etapa, dels quals el Claustre considera que en situacions "normals" no treuen absolutament cap profit d'allò que es fa a la classe i, en canvi, adopten conductes que en dificulten el bon desenvolupament.
- Es fa una experiència completa de Pedagogia Operatòria, sense recórrer a classes d'educació especial i sense separar els alumnes de la resta dels seus companys.

L'aplicació de la Pedagogia Operatòria requereix:

- Que els alumnes escullin un tema de treball, sobre el qual i a l'entorn del qual s'organitzaran totes les activitats de la classe.
- L'ordenació de tots els objectius que figuren al programa oficial de "l'assignatura", a fi que es puguin construir els coneixements en funció del tema.

Organització de la investigació en el 2n. any

Aquí cal que intervinguin tot el professorat de 7è. Curs.

El Claustre ha de continuar el control de la investigació en el màxim grau possible.

Com que cal dissenyar les metodologies d'aprenentatge apropiades al funcionament intel·lectual dels alumnes, s'hauran de formar equips de professors per especialitats.

Caldrà comptar, doncs, amb un seguit d'hores extres per tal de construir les diferents funcions a realitzar:

- Coordinació per especialitats i general (al menys una hora setmanal per a cada cosa).
- Preparació d'aprenentatges individuals i col·lectius (dues hores setmanals com a mínim).
- Treball amb un grup reduït d'alumnes per tal de realitzar les proves necessàries (una hora a la setmana).

Tenint en compte una hora de més per imprevistos, resulta un mínim de cinc hores setmanal per professor. El psicòleg necessitaria, com a mínim, 8 hores setmanals.

Organització de la investigació en el 3r. any

L'objectiu específic de la tercera etapa consistia en l'aplicació dels resultats obtinguts en les etapes anteriors.

- Aquesta etapa pot començar quan:
 - El treball en equip dels professors sigui habitual.
 - Estiguin dissenyats els aprenentatges fonamentals.
 - S'hagi completat l'anàlisi de la integració educativa.
- Les activitats fonamentals d'aquesta etapa seran:
 - Preparació de les sessions d'aprenentatge per part dels professors.
 - Coordinació.
 - Avaluació del què s'ha fet i del què s'està fent, per part del Claustre.
 - Control de la investigació i de l'aplicació dels resultats per part del psicòleg.

Realitat escolar del Projecte

Aquest projecte es va presentar a l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona i va ser acceptat perquè es comencés a aplicar en el curs 1983-84. L'ICE ens va proporcionar un ajut bastant reduït (però el màxim que podien donar) i ens posàrem a desenrotllar la primera etapa. L'equip inicial fou el següent:

- Coordinador Psicopedagògic: A. Carlos Gallego Lázaro
- Professora de Ciències Socials: Elena Grau Biosca
- Professor de Matemàtiques: Adolf Almató Barbany
- Professora de Ciències Naturals: Ma. Luisa Asensio Adalid
- Professor de Llenguatge: Julià Vilar Herms
- Professora Llengua estrangera: Carme Bombardó Solés

Durant el curs 1983-84 l'Escola Laietània presentà aquest projecte al Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya, per tal d'acollir-se al règim d'*Escola Experimental*. D'aquesta manera volíem garantir un ajut econòmic i un suport tècnic al treball que estàvem fent. El projecte no va ser admès perquè el Departament d'Ensenyament decidí acceptar un altre projecte presentat per la mateixa Escola, "Experiència per a la Reforma dels Estudis Secundaris".

En el curs 1984-85 tot l'esforç va estar encaminat al funcionament del 1r. curs del Cicle d'Ensenyament Secundari (l'equivalent al 7è. Curs d'EGB) segons el pla experimental que l'Escola havia proposat. La major part de l'equip inicial del projecte "Investigació del fracàs escolar a 7è. D'EGB", s'hagué d'incorporar al projecte de la Reforma dels Estudis de Secundària i, per tant, el primer projecte es paralitzà. Ens va semblar, però, que la reforma que s'estava iniciant, tant a la 2a. Etapa d'EGB (intentant reformar el dificultós Cicle Superior d'EGB) com a l'Ensenyança Secundària, podria assumir sense traumes els alumnes amb dificultats per als quals intentàvem trobar camins de solució en la seva adolescència.

Mentrestant els alumnes amb dificultats escolars de la 2a. Etapa d'EGB seguien atesos dins l'horari escolar en la majoria dels casos. L'esquema de treball era molt semblant a l'assistència que es venia oferint a la 1a. Etapa d'EGB. Durant el curs 1982-83 atengueren aquests alumnes Teresa Oliván (Mestra) i Ma. Jesús De Miguel (Psicòloga). I en els cursos 1983-84 i 1984-85, amb una dedicació més àmplia del seu horari escolar, Ma. Jesús De Miguel.

Des de fora del Centre, però en coordinació amb l'equip pedagògic de l'Escola, vàrem poder comptar des del curs 1979-80 fins el present, amb la dedicació de Pilar Ballabriga de Mercader (Psicòloga) i Teresa Camps (Pedagoga Terapeuta i estudiant de Psicologia) que han atès un gran nombre d'aquests alumnes de 2a. Etapa. La seva funció era la d'oferir una modalitat d'ajut, ja que, sense detriment del servei d'integració que realitzem a l'Escola, es dediquen a alumnes als quals

un canvi d'àmbit educatiu en la seva atenció permet una acció més eficaç tant pel que fa a aquests com a les seves famílies. L'Escola té unes limitacions i hem de reconèixer que en moltes ocasions, l'assistència des de fora obté bons resultats. Sobre tot si està ben coordinada amb l'Escola, insisteixo.

També hem de fer esment de l'atenció que el Centre Henri Wallon de Barcelona va esmerçar per a molts d'aquests alumnes que acabaven l'EGB. En aquest Centre hem trobat un lloc adient perquè aquests poguessin continuar i aconseguir una formació bàsica (Graduat Escolar), quan, per motius d'edat o bé per dificultats en assolir una integració efectiva en el sistema escolar dels últims cursos d'EGB, s'havien exhaurit les possibilitats d'obtenir aquesta graduació a l'Escola. També gràcies a aquest Centre hem pogut realitzar la orientació professional a mig termini que aquests alumnes necessitaven i així, trobar sortides vàlides per a aquests adolescents. Perquè, desenganyem-nos, si no hi ha possibilitats d'orientar aquestes darreres passes, tota la feina feta fins aleshores no és reeixida. No podem permetre que un alumne arrossegui més enllà de l'Escola un fracàs molt discutible i, per tant, cal un esforç d'informació i orientació vers el gran ventall de possibilitats formatives i professionals a les quals pot accedir un adolescent que ha arribat amb tant d'esforç a obtenir una formació bàsica.

Des del curs 1981-82 fins el present, al voltant d'una quinzena d'alumnes han passat de la nostra Escola al Centre Henri Wallon.

EPÍLEG.

La integració escolar a les nostres aules

La Introducció parlàvem de “dificultats desconegudes aleshores” que creaven una inadaptació escolar a un determinat nombre d'alumnes, i un dels resultats de totes les temptatives dutes a terme ha estat esbrinar-ne algunes d'elles. Aquestes podrien ser:

- Falta de coneixement del nen i de la seva evolució.
- Falta d'assistència a uns mestres que només han estat preparats per a impartir el programa indicat, a part de la seva iniciativa personal.
- Desconnexió dels pares en la tasca educativa de l'escola.
- Poca connexió de la vida de l'escola amb el món exterior a aquesta, la qual cosa suposa una valoració molt limitada del nen.

En front de tot això pensem que la manera com s'ha d'entendre la normalització i la integració d'alumnes amb dificultats escolars és la següent:

1. Què entenem per integració?

El dret a l'educació és el dret que tenen tots els nens i nenes a que la societat maximitzi el creixement harmònic de llurs possibilitats humanes. És a dir, el dret fonamental a l'educació equival al dret a una escola que sigui, per a tots i cadascun dels nens i nenes, una societat promocional; de tal manera que maximitzi llurs possibilitats de mantenir relacions autònomes amb els altres i amb el medi.

Per integració entenem les accions a assegurar el benefici d'aquesta educació a tots els nens i nenes. També a aquells que sofreixen problemàtiques específiques. Amb la integració pretenem garantir a tots els alumnes, independentment del seu nivell de maduració i de la seva problemàtica personal o familiar, la possibilitat d'establir relacions educatives tals que li permetin escollir, proposar i participar efectivament en el procés d'aprenentatge en el si del grup escolar.

2. Principis generals.

Els principis generals en els quals es basa l'organització del Servei d'Orientació i Integració són:

- 2.1. Les diferències que s'estableixen entre els diversos tipus d'escola (“tradicional”, “empírica”, “activa”) no són només didàctiques, sinó que afecten fonamentalment el mateix tipus de relacions personals que s'estableixen a l'escola. Tothom coneix els efectes repressius i alienants de certes didàctiques que no tenen en compte les necessitats i

interessos del nen i les característiques de llur desenvolupament intel·lectual, afectiu i social.

Cal doncs preguntar-se: A quin tipus de societat escolar s'ha d'adaptar al nen, des d'un servei d'Integració? Amb quins objectius?

2.2. També és veritat que una organització pedagògica que utilitzi com instruments fonamentals d'aprenentatge, la imitació i el reforç de coneixements –actituds i habilitats propis dels adults–, fa difícil que els nens amb dificultats específiques puguin sentir-se iguals que llurs companys. Aquesta mena de societat escolar és, per si mateixa, profundament desintegradora.

Per contra, un altre sistema de relacions socials basat en la regulació i cooperació, afavoreix la convivència entre els alumnes malgrat les diferències. És, doncs, una societat integradora.

2.3. Els problemes que té l'escola per poder integrar nens diferents és un senyal del seu mal funcionament. Si admetem aquest principi, hem d'admetre la necessitat que el servei d'integració promogui una reflexió a tenir en compte en el reciclatge pedagògic que cal a la institució i als mestres.

2.4. El desenvolupament és un procés constructiu que es pot influir variant les condicions del medi. Podem, doncs, planificar el treball de manera que afavoreixi els alumnes.

2.5. És per això que el Servei d'Integració individual ha de treballar des de dos nivells:

- a) Procurant unes relacions educatives que permetin a tots els alumnes (incloent-hi els diferents) en una tasca comuna.
- b) Afavorint la maduració global, l'adquisició d'eines de pensament i d'habilitats específiques en els alumnes amb dificultats, mitjançant un tractament individual.

3. Col·laboració en l'organització psicopedagògica de l'Escola.

3.1. Objectiu: Afavorir l'organització d'una instrucció de tal manera que es realitzi en el si d'unes relacions personals que permetin la col·laboració de tots els alumnes (també els diferents) en una tasca comuna.

3.2. Nivells d'intervenció:

- El Claustre: ajudar-lo a convertir-se en un element objectivador i dinamitzador del procés educatiu.

- El psicòleg del S.O.I.: en aquesta tasca compleix la funció de coordinador de grup i aplica tècniques de dinàmica de grups. No es tracta de pensar en lloc del mestre, sinó de facilitar-li situacions de reflexió.
- Mitjançant la potenciació de la pràctica de l'avaluació formativa es pretén que el Claustre (i per extensió, les reunions de nivell, de cicle, d'etapa i de departament) faciliti, juntament amb l'anàlisi teòrica de problemes i solucions, el reciclatge dels professors. Tot això per fer possible:
 - La mobilització d'actituds adequades
 - La millora dels programes i les metodologies didàctiques
- Els pares i mares: facilitar-los el desenrotllament d'actituds i expectatives adequades:
 - Afavorint el coneixement dels objectius educatius i de la línia pedagògica de l'Escola
 - Informant-los de la problemàtica típica i dels problemes especials
 - Ajudant-los a reflexionar sobre les maneres d'actuació a casa d'acord amb les línies d'actuació del professorat de l'Escola, tenint en compte el nivell evolutiu dels seus fills i llur problemàtica específica.

4. Avaluació i tractament individual.

Ens proposem una actuació a tots els nivells que es manifesti en els aspectes següents:

- 4.1.** Ús d'un pensament i llenguatge intel·ligent que capaci el nen per examinar i resoldre els diferents problemes que se li presentin.
- 4.2.** Capacitat de preveure els fins que pretenen i de tenir en compte el resultat de situacions semblants.
- 4.3.** Capacitat d'adonar-se dels errors i d'utilitzar estratègies alternatives.

En funció de la gravetat de la problemàtica, aquests objectius es concreten en quatre nivells:

- a) Que no continuï deteriorant-se.
- b) Que no augmenti la diferència amb els seus companys.
- c) Que disminueixi aquesta diferència.
- d) Que s'iguali amb els seus companys.

Actualment el nostre esforç està encaminat a fer possible els objectius d'integració que hem esmentat. Una vegada superats els problemes d'estructura i acceptat el seu funcionament per part del col·lectiu escolar, encara queda una gran tasca a realitzar: que tothom entengui en profunditat el què pretenem amb la integració. I això serà la nostra responsabilitat en els propers anys, dedicant una atenció constant i diàleg amb els professors i professores, amb les famílies i amb les institucions perquè l'Escola Laietània ofereixi unes possibilitats reals d'integració.

Però no partim de zero, i aquesta perspectiva és engrescadora. Els resultats obtinguts durant tot aquest temps que hem intentat descriure ens esperonen a seguir fent tot el possible per a transformar la realitat dels alumnes amb problemes d'aprenentatge.

Julià Vilar Herms

